

ห้องสมุดใหม่สมัย อีกย่างก้าวของความรู้

นำเสนอเมื่อ : 13 มิ.ย. 2552

ยังจำ "โครงการวิจัยระบบหนังสือหมุนเวียนในโรงเรียนประถมศึกษา และการจัดตั้งห้องสมุดหนังสือดี 100 แห่งในเมืองหลวงกรุงเทพฯ" ไດใหม่?

บางคนอาจไม่แน่ใจ เพราะงั้นขอรีอฟื้นกันสักนิด

โครงการที่ว่าเป็นหนึ่งในความหวังดีของคนทำหนังสือ อย่าง "สำนักพิมพ์ผีเสื้อ" นำโดย "มกุฏ อรฤดี" "มหาวิทยาลัยบูรพา" และ"สำนักพิมพ์ต่างๆ" ต่างๆ ที่หวังอยากเห็นคนไทยได้มีโอกาสอ่านหนังสือดีๆ อย่างเท่าเทียมกัน

ความตั้งใจแรกคือห้องสมุดจะอยู่ในร้านหนังสือเช่า 50 แห่ง และมีสมุดรอบกรุงอีก 50 แห่ง โดยใช้ระบบหนังสือหมุนเวียนที่เคยทดลองได้ผลมาแล้วในโรงเรียนประถมสี่แห่ง ซึ่งมกุฏมองวาระแบบนี้ควรเป็นหัวใจหลักของการจัดระบบหนังสือในประเทศยากจน (อย่างเรา) เพราะนอกจากจะทำให้เด็กๆ ได้อ่านหนังสือเพิ่มจากเดิมถึงสี่เท่าในงบประมาณเท่าเดิมแล้ว ยังเกิดกิจกรรมกระตุ้นการอ่านระหว่างกันด้วย

โดยสาเหตุที่เลือกสมัยเป็น "ต้นแบบ" นั้น เป็นเพราะว่าสมัยคือศูนย์รวมแห่งพิธีกรรม และมีธรรมชาติที่เข้มแข็งด้วยหลักทางศาสนาอิสลาม

"สมัยเป็นต้นแบบของชุมชนทางศาสนาที่เข้มแข็งและชัดเจน เราเห็นภาพตรงนี้ในสองศาสนาคือคริสต์กับอิสลาม ศาสนาคริสต์ก็ไปโบสถ์ทุกวันอาทิตย์ ส่วนศาสนาอิสลามต้องทำละหมาด ซึ่งหลังจากพิธีกรรมก็จะมีกรพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความเห็นกัน" มกุฏอธิบาย

ทว่าเมื่อลงมือทำจริงจัง อีกความคิดก็แวบเข้ามาในทีมีวิจัยว่าแล้วทำไมไม่ลองไปหาหนทางในจังหวัดที่มีความพร้อมของพื้นที่

และในวันนี้ "สตูล" ก็กลายเป็นย่างก้าวแรกของโครงการ

"ได้ไปสำรวจพื้นที่ที่สตูล สงขลา บัตตานีมา ณ ขณะนี้ก็พบว่าที่สตูลพร้อมพร้อมทั้งในแง่ของสถานที่และแง่ของความตั้งใจของชุมชน เราไปคุยกับทางกรรมการสมัยมาสี่แห่ง ซึ่งกรรมการในแต่ละสมัยจะมีประมาณ 10-15 คน และเป็นผู้นำทางศาสนาและมีความรู้บางคนเรียนจบจากเมืองนอกเมืองนาด้วยซ้ำ

บางคนก็เรียนจบปริญญาตรีจากกรุงเทพฯแล้วเลือกที่จะกลับไปประกอบอาชีพที่บ้านเกิด เพราะฉะนั้นทุกคนเข้าใจและเต็มใจ และหวังอยากเห็นองค์ประกอบทางความรู้ครบถ้วน เขามีโรงเรียนสอนหนังสือเด็ก ๆ แต่สำหรับผู้ใหญ่แทบไม่มีหนังสือหรือห้องสมุดที่เป็นเรื่องเป็นราว เพียงแต่ที่ผ่านมามีใครช่วยวางระบบให้เท่านั้น"

การวางระบบที่ว่าเป็นความร่วมมือระหว่างกันของทีมงานและชุมชน

"เราไม่ต้องใช้พื้นที่มากมาย บางที่ถึงกับจะสร้างอาคารให้เลยหลังหนึ่ง แต่ผมบอกไปว่าไม่จำเป็นต้องใช้พื้นที่โหมมากมาย ขอแค่ระเบียบมีสัยิดแล้วเอาตู้หนังสือไปวางก็พอ เพราะสิ่งสำคัญคือหนังสือ"

โดยกระบวนการคัดเลือกหนังสือนั้น เป็นความต้องการจากทางชุมชน เพราะคนอ่านย่อมรู้ดีว่าต้องการอ่านอะไร เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตน

ส่วนใหญ่แล้วหนังสือที่แจ่มมานั้นจะเป็นด้านวิชาชีพ การเกษตร ศาสนา ปรัชญา สารคดี ความรู้สมัยไป รวมถึงงานวรรณกรรม เพียงแต่ว่าในงานวรรณกรรมนั้น จำเป็นต้องคัดกรองอย่างถี่ถ้วน เพื่อไม่ให้ขัดกับหลักศาสนารวมถึงจารีตประเพณีที่ต้องคำนึง ซึ่งหนังสือทั้งหลายนั้นก็มาจากสำนักพิมพ์ต่างๆ ที่พิมพ์ "หนังสือดี"

ขณะที่บรรณารักษ์จำเป็นรวมถึงผู้บริหารห้องสมุดหลายๆ นั้น ก็คือคนในชุมชนที่ต้องดูแลและรับผิดชอบตัวเอง โดยไม่ต้องใช้ไฮ-เทคโนโลยีในการยืม-คืนหนังสือใดๆ ให้เปลืองงบประมาณ

ใช้เพียง "หัวใจของคนและเคารพหลักการของศาสนา" เท่านั้น

ถือเป็นการสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

"ถ้าเราถอนตัวออกมา เขาก็ดูแลตัวเองได้อย่างสบาย อย่าคิดไปว่าเราเก่งกว่าเขา ในหลายๆ เรื่องเขาเก่งกว่าเราด้วยซ้ำ ยกตัวอย่างหมู่บ้านหนึ่ง เป็นชุมชนเล็กๆ มีชาวบ้านประมาณ 1,000 คน มีเงินฝากในธนาคารหมู่บ้านตั้งสามสิบลาน ฟังแล้วรู้สึกละเอียดใจมาก" มกุฎกล่าวพร้อมรอยยิ้มเล็กๆ

แต่จะว่าไปแล้ว เมื่อนึกถึงจังหวัดต่างๆ ที่เข้าไป รวมถึงที่กำลังจะเข้าไปอย่าง "ยะลา" แล้ว ก็อดถามไม่ได้ว่าวันนี้ ใจบางไหม ในขบวนการทั้งหลายที่เกิดขึ้น

"อย่ากลัวลวงหน้าสิ" มกุฎตอบทันที ก่อนอธิบายว่า

"ความร่วมมือระหว่างเราและชุมชนไม่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ใดๆ เพราะทุกอย่างมีเพียงเพราะอยากให้คนไทยได้อ่านหนังสือเท่านั้น และไม่ได้มีเพียงที่นี้ด้วย เพราะหลังจากนั้นจะขยับขยายไปจังหวัดอื่นๆ ที่พร้อมต่อไป และอย่าไปอวดอ้างว่าสิ่งที่ทำนั้นดี วิเศษ

เราเพียงแต่เสริมในจุดที่รัฐบาลหรือผู้ประกอบการไม่เคยเหลียวแลดู"

แต่ด้วยเงินส่วนตัวที่ผีเสื้อควักมาใช้ คงจะทำได้ไม่กี่แห่ง มกุฎจึงหวังว่าถ้าไปได้ช่วย
ความต้องการอ่านที่เกิดขึ้น อาจทำให้ทางชุมชน คนในพื้นที่ หรือจังหวัดเสนอโครงการไปยังรัฐบาลเอง
ไม่ใช่การสั่งการจากสวนกลาง

ซึ่งก็รวมถึงในกรุงเทพฯด้วย

"กำลังติดต่อทาง กทม. ว่าขอให้เป็นโครงการนำร่องได้ไหม งบประมาณที่ใช้ใน
กทม. จะค่อนข้างสูงเพราะมีถึงร้อยแห่ง ปกติแล้วเงินประมาณยี่สิบลานที่ต้องใช้
อาจสร้างห้องสมุดได้แห่งเดียวแต่นี้จะได้ถึงร้อยแห่ง"

แต่ก่อนอื่นสิ่งหาคมนี่ ที่สตูดคงพร้อมให้เห็นกัน

ข้อมูลจาก มิติชนรายวัน